

**YARATICILIK VE GELİŞTİRİLMESİ DERSİNİN ÖĞRETMEN ADAYLARININ
YARATICILIKLARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ¹**

*INVESTIGATION OF THE EFFECTIVENESS OF CREATIVITY AND IMPROVEMENT
COURSE ON THE CREATIVITIES OF TEACHER CANDIDATES*

Yrd. Doç. Dr. Zeynep DERE

Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Yozgat/Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada araştırmacı tarafından yürütülen yaratıcılık ve geliştirilmesi dersinde uygulanan eğitim programının öğretmen adaylarının yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı ikinci sınıfına devam eden 51 öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Çalışma grubunu seçerken, amaçsal örnekleme çeşitlerinden uygun örnekleme metodu kullanılmıştır. Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi içeriğinde öğretmen adayına yaratıcı süreçler ve yaratıcılık kuramları, yaratıcı düşünme teknikleri, estetik, yaratıcı etkinlikler planlama ve değerlendirme, yaratıcılığı destekleyen roller ve stratejiler incelenerek duyuşal/ yaratıcı deneyimler 12 haftaya bölünerek sunulmuştur. Araştırmada zayıf deneysel desenlerden, tek grup ön test-son test desen kullanılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen genel bilgi formu ile geçerlik güvenilirliği Aslan (2006) tarafından yapılan Torrance Sözel Yaratıcılık Testi A Formu ve Şekilsel Yaratıcılık Testi A Formu ile toplanmıştır. Verilerin analiz edilebilmesi için SPSS programına girildikten sonra normallik testi sonuçlarından Shapiro-Wilk analizine bakılmış ve verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Tek denekli desenler için kullanılması uygun olan "Paired Sample T-Testi" kullanılmış, anlamlılık derecesi $p < .05$ olarak belirlenmiştir. Torrance Sözel Yaratıcılık Testi A Formu ve Şekilsel Yaratıcılık Testi A Formu ile toplanan verilerin incelendiğinde elde edilen ortalamaların istatistiki açıdan son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık, Yaratıcılığın Geliştirilmesi, Okul Öncesi Eğitim

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the effect of the training program applied in the creativity and development course conducted by the researcher on the creativity of the teacher candidates. In order to achieve this aim, 51 second grade pre-school teacher candidates at the Preschool Education Department of Basic Education Department at Bozok University Faculty of Education have been worked with. At the selection of the study group, appropriate sampling method has been used from the aim sampling types. In the course of creativity and development course, sensory/creative experiences have been presented to the 51 second grade pre-school teacher candidates via dividing into in 12 weeks by examining the creative process and creative theories, creative thinking techniques, aesthetics, creative activities planning and evaluation, roles and strategies supporting creativity. In the study, one group pre-test-post test pattern has been used among the weak experimental designs. The validity and reliability of the general information form developed by the researcher have been done by using the Torrance Verbal Creativity Test A Form and Formal Creativity Test A Form whose validity and reliability have been checked by Aslan (2006). After the introduction of the SPSS program to analyze the data, the Shapiro-Wilk analysis of normality test results has been performed and the data have been found to be normal distribution. The "Paired Sample T-Test" that is suitable for single-pattern designs have been used and the significance level is set at $p < .05$. The results of the Torrance Verbal Creativity Test Form A and the Formal Creativity Test A form were found to be statistically significant in favor of the final test. This suggests that the training program offered to the candidates for 12 weeks may be effective in improving the verbal and formal creativity of the prospective teachers.

Key words: Creativity, Creativity Development, Pre-School Education

1. GİRİŞ

Yaratıcılık; zorlukları, problemleri, eksiklikleri, kusurları fark edip, sorunları çözmek için mümkün olabilen yolların denendiği bir hipotez geliştirip, en sonunda da sorunu çözmeye sürecidir (Torrance, 2003). Yaratıcılık

¹ Bu araştırma 18-21 Ekim 2017 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur. (This study has been presented as an oral representation paper 5th. International Early Childhood Education Congress in Ankara, Turkey, 18-21 October, 2017.)

bilinenden bilinmeyene ulaşma, yeni ve farklı bir şey yapıp buradan bir birleşime ulaşmak olarak tanımlanabilir (Genç, 2003).Yaratıcılığın çeşitli tanımları vardır ve her bireyde doğuştan var olan bir beceri olup, bireylerin yaratıcılıkları çevre, eğitim etkisi ile artabilir. Doğuştan gelen yaratıcılık her kişide bulunabilir ancak yaratıcılığın sürekliliği, gelişimi, derecesi ve ortaya çıkışı kişiden kişiye farklılık gösterebilir (Tekin, 2008). Kişiden kişiye farklılık göstermesinin nedenleri ise ilişkili olduğu kabul edilen etmenlerdir. Yaratıcılığı belirleyen etmenler zeka, kişilik, yaş, aile ve eğitim olarak ele alınabilmektedir. Sternberg ve Lubart (1995) yaratıcılığın, zeka gibi herkesin belli bir düzeyde sahip olduğunu söylemektedir.

Yaratıcılığın akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme boyutları bulunmaktadır.

Akıcılık: Belekte var olan bilgilerin gerektiği anda hızlı bir şekilde kullanmasıdır. Aynı zamanda, çok fikir üretme ve de hemen çözüm üretmedir (Torrance, 1962). Akıcılık, fikir ve düşüncelerle ilgili serbest olarak sözel ya da sözel olmayan gerçekleştirilen hareketlerin tümüdür (Edwards, 2006).

Esneklik: Bir sorunun üzerine farklı yaklaşımlar getirme, değişik boyutları ortaya koyma, farklı kategorilerde fikir üretmedir. Yaratıcı davranışların değişik yollarla sergilenmesi bir görev içindeki değişiklik, bir görevi yaparken strateji değişikliği yaparak düşünceyi bir yönden başka bir yöne değiştirmektir (Torrance, 1962). Esneklik, bireyin düşünsel bir temadan ya da olaydan başka bir olaya zorlanmadan geçiş yapabilesidir (Isbell ve Raines, 2003).

Orijinallik: Bir soruna alışılmadık ya da farklı çözümler getirmektir. Soruna bulunan çözüm eğer bir başkasınınki ile aynı ise orada orijinallikten bahsetmek mümkün değildir. Bulunan çözüm, elde edilen ürün bir başkasınıninkine benzemiyor ise orijinal olduğu söylenebilir (Kaufmann, 1993). Bir durumla uzaktan ilişkili olan ve aynı zamanda yaygın olmayan bir tepkide bulunma yeteneğini ifade etmektedir. Farklı düşünce testlerinde orijinallik; farklı, birbirinden uzak ve zekice cevapların ürünüdür (Isbell ve Raines, 2003).

Zenginleştirme: Torrance' e göre dışarıya yansıyan fikir ve düşüncelerin tüm sonuçlarında bütün detayların yer alması ve detayların da en iyi fikirleri içermesidir (1962). Bir düşüncenin çeşitli ayrıntılara girerek tanımlanması, zenginleştirilmesi, geliştirilmesi yaratıcılıkta ayrı bir yetenektir (Feldman, 1999). Bir ürünü güzelleştirmek, düşünülenin dışında bir detay eklemek ve ya son bir güzel dokunuş yapmaktır (Edwards, 2006).

Torrance' e göre, yaratıcılık hem sözel hem de sözel olmayan çeşitli fikirlerin ürünüdür. Bireylere, bu süreçlerin birbirine uyumlu şekilde ilerleyeceği uygun düşünme fırsatlarının verilmesi bireylerin yaratıcılığını geliştirecektir (Edwards, 2006).

Özellikle eğitim, yaratıcılığın gelişimindeki en önemli faktörlerden biridir. Yaratıcı uygulamalar olmadan yaratıcı potansiyel ortaya çıkamaz. Yaratıcılık pratik ile ortaya çıkmaktadır. Yaratıcılık sabit bir yetenek değil gelişebilen bir beceridir ancak yaratıcılık becerisini geliştirmek için egzersizler yapmak önemlidir (Fox ve Schirmacher, 2014).

Birçok ülkede eğitim sisteminde, öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmalara göre, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla yaratıcı bir öğrenme ortamı oluşturma konusunda öğretmenlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Eğitimi öğrencileriyle pozitif ilişkiler kurarak, yaratıcı davranışlarıyla model olarak, eğitim programında iyi bir denge kurarak, eğitim ortamının esnek kullanımına izin vererek, bireylerin ihtiyaçlarını ve öğrenme stillerini anlayarak, her bir bireye yaratıcılığını kullanma fırsatı sunarak ve kaynaklarını etkili kullanarak öğrencilerin yaratıcılıkları geliştirilebilir (Loveless, Turvey ve Burton, 2006). Öğretmenlerin bireylerin yaratıcılıklarını desteklemek amacıyla öğrenme amaçlarına ulaşmaya çalışırken yaratıcı süreçlere odaklanılmalı, öğrencilerin zamanı ve ortamı esnek kullanılmasına rehberlik etmeli, bireylerle pozitif ilişki kurmada model olmalıdır (Davies, Jindal-Snape, Digby, Howe, Collier ve Hay, 2014).

Amabile (1983) yaratıcılığın içsel motivasyon, bilgi, yetenekler, ödüllendirilme ve sosyal etkileşim gibi dışsal faktörlere bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Sınıfta bireylere kaynak, bilgi kullanımı, ödüllendirme, gönüllülük ve fırsatlar bakımından daha destekleyici davranılırsa öğrencilerin olumlu anlamla gelişeceğini belirtmiştir (Amabile, 1983; akt: Wei, Weng, Liu ve Wang, 2015).

Her birey yaratıcıdır, ancak bireylere sunulan çevre, tutum ve imkanlar yaratıcılığı etkilemektedir. Bireylerin yaratıcılıklarının ortaya çıkması ve geliştirilmesi için yanlış yapma fırsatı, düşüncelerini uygulamaya koyma fırsatları sunulması gerekmektedir. Yaratıcı etkinlikleri yapmak, bireylerin kendilerini ifade etmelerini de sağlamaktadır. Yaratıcı etkinliklere bireylerin direkt olarak katılması bireylerde var olan yaratıcı potansiyelin ortaya çıkmasını kolaylaştırır (Kovalenko ve Simirnova, 2015).

Öğretmenlerin yaratıcılıklarını sınıftaki etkinliklere neden aktaramadıkları eğitim araştırmalarının ilgilendiği bir konudur. Hempel, bu davranışların bireyin kendine olan bakış açısıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Bireylere yaratıcılıkla ilgili uygun yaşantılar sağlandığında yaratıcı düşüncelerinin de olumlu destekleneceğini belirtmiştir (Andiliou ve Murphy, 2010).

Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersinde amaç, okul öncesi öğretmeni adaylarının çocukların gelişimlerine uygun yaratıcı etkinlikler oluşturabilmesi ve bu yolla çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeleridir. Bu amaca ulaşmak için yaratıcılığın tanımı, boyutları, önemi, kuramları, süreçleri incelenmiştir. Yaratıcı bireylerde görülen özellikler üzerinde durulmuş, çocukların yaratıcılıklarını destekleyen anne-baba-öğretmen tutumları, problem çözme, beyin fırtınası, duyuşal deneyimler, estetik, çocukların sanatsal gelişimleri, yaratıcı düşünme, duyuşal deneyimler, yaratıcı etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi konuları ele alınmıştır. Blok, dramatik oyun, sanat, kitap, fen, müzik gibi merkezlerde yaratıcılığı destekleyici ortamların nasıl olabileceği tartışılmıştır. Öğretmen adaylarının elde ettikleri teorik bilgiler doğrultusunda matematik, bilim, Türkçe, oyun, drama, serbest zaman, sanat, müzik, dans, okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri planlaması ve bilgilerini uygulamaya dönüştürmelerine rehberlik edilmiştir.

Okul öncesi eğitimi öğretmeninden yaratıcı bireyler olmaları, yaratıcılıklarını kullanırken model olmaları, yaratıcı etkinlikler planlaması, çocukların yaratıcılıklarını olumlu yönde geliştirmeleri beklenmektedir (Fox ve Schirrmacher, 2014). Craft (1999), yaratıcılığın okul öncesi eğitim programlarının çok önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Çocukların gelecekte karşılarına çıkabilecek sorunlarla kolayca başa çıkabilmeleri için okul öncesi eğitim programlarında yaratıcılığa çok önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Okul öncesi eğitim programının temeli yaratıcılıktır ve okul öncesi dönem yaratıcılığın olumlu yönde gelişebilmesi için en önemli yıllardır. Bu nedenle öğretmen adaylarının yaratıcılığa değer vermesi gelecek kuşakların ve toplumun olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersini alan öğretmen adaylarının mezun olduklarında bir okul öncesi eğitim kurumlarında görev alabilecek olmaları nedeniyle yaratıcılık bakımından donanımlı olmaları gerekmektedir. Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersinde edinilen teorik bilgilerin uygulamalarla da desteklenmesi önemlidir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi öğretmen adaylarının sözel yaratıcılıklarını etkilemekte midir?
- Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi öğretmen adaylarının şekilsel yaratıcılıklarını etkilemekte midir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın modeli, evren, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizleri konusunda bilgiler sunulmaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada zayıf deneysel desenlerden, tek grup ön test-son test desen kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme aracı kullanılarak elde edilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Aşağıdaki tabloda araştırmanın deseni ile ilgili bilgilere yer verilmektedir:

Tablo 1. Araştırma Deseni

Grup	Ön test	İşlem	Son test
G	O1	X	O2
	Torrance'nin Yaratıcı Düşünme Testi (Sözel A, Şekilsel A)	12 hafta yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi (Müdahale)	Torrance'nin Yaratıcı Düşünme Testi (Sözel A, Şekilsel A)

2.2. Evren

Araştırmanın evrenini, Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında 2. sınıfa devam eden 96 kadın, 19 erkek olmak üzere toplam 115 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

2.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 yılında Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı ikinci sınıfına devam eden 41 kadın, 10 erkek olmak üzere toplam 51 okul öncesi öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçilmesinde, uygun durum çalışma grubu

kullanılmıştır. Uygun durum çalışma grubu, üzerinde kolayca araştırma yapılacak kişi ve grupların seçilmesidir. Araştırmacı, verileri kolayca toplayacağı birey ve grupları tercih edebilir (Sönmez ve Alacapınar, 2016).

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışma grubu üyelerinden, eğitim programının etkisini ölçmek amacıyla, yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi öncesinde ve 12 hafta sonra ders bittiğinde, aynı ölçme aracıyla iki kez veri toplanmıştır.

2.5. Eğitim Programı

Bu çalışmada araştırmacı tarafından yürütülen yaratıcılık ve geliştirilmesi dersinde uygulanan eğitim programının öğretmen adayların yaratıcılıklarına etkisini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak amacıyla, yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi içeriğinde 51 öğretmen adayına yaratıcı süreçler ve yaratıcılık kuramları, yaratıcı düşünme teknikleri, estetik, yaratıcı etkinlikler planlama ve değerlendirme, yaratıcılığı destekleyen roller ve stratejiler konusu tartışılıp, duyuşal/ yaratıcı deneyimler 12 haftaya bölünerek sunulmuştur. Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi kapsamında 12 hafta boyunca, soru-cevap, gösteri, sunuş yoluyla öğrenme, buluş yoluyla öğrenme, araştırma yoluyla öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme, gözlem, problem çözme, tümünden gelim ve tüme varım, beyin fırtınası gibi teknikler kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının elde ettikleri teorik ve teknik bilgiler doğrultusunda matematik, bilim, Türkçe, oyun, drama, serbest zaman, sanat, müzik, dans, okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri planlaması ve bilgilerini uygulamaya dönüştürmelerine rehberlik edilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarında bulunan blok, dramatik oyun, sanat, kitap, fen, müzik gibi merkezlerde yaratıcılığı destekleyici ortamların nasıl olabileceği tartışılmıştır.

Örneğin; bir haftalık dört ders saati içinde öğretmen adaylarına Salvador Dali, Van Gogh, Monet, Leonardo da Vinci, Frida, Diego Rivera, Rembrandt, Vermeer, Pablo Picasso, Jasper Johns gibi ressamların eserleri etkileşimli tahtadan yansıtılarak gösterilmiştir. Ardından ilkel sanat, realist sanat, izlenimcilik, noktacılık, dışa vurumculuk, soyut sanat, fovizm, kübizm, kinetik sanat, sürrealizm, popüler sanat gibi sanat tarzları, özellikleri ve öncüleri incelenmiştir. Daha sonra öğretmen adaylarının tekrar sanat eserlerini inceleyip hangi eserin hangi sanat tarzına ait olduğunu bulmaları sağlanmıştır. Tümünden gelim yöntemi ile sanat tarzları incelendikten sonra beyin fırtınası kullanılarak etkinlikler planlanmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarıyla hangi sanat tarzlarının nasıl çalışılabileceği tartışılmış. Okul öncesi dönem çocukları ile çalışırken çocuklara herhangi model gösterilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Model göstermenin ve modele benzeyen şekillerde etkinlik planlamanın çocukların yaratıcılığını köreltecek bir tutum olduğu vurgulanmıştır. Okul öncesi dönem çocukları ile çalışırken, yaratıcılığın süreç içerisinde doğal yollarla desteklenmesi gerektiği aktarılmıştır. Çocukların gündelik tecrübelerini kullanarak yaratıcılıklarının desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Örneğin: bugün ne hissediyorsun? Ne yapmak istiyorsun? Nasıl yapmak istiyorsun? gibi sorular ile çocukların yaratıcılıklarını harekete geçirebilecekleri tartışılmıştır. Ardından, öğretmen adaylarından, kazanım ve göstergeler doğrultusunda matematik, bilim, Türkçe, oyun, drama, serbest zaman, sanat, müzik, dans, okuma yazmaya hazırlık etkinlik örnekleri üretmeleri ve planlamaları istenmiştir.

2.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen genel bilgi formu ve Torrance (1966) tarafından geliştirilen Torrance Yaratıcı Düşünce Testlerinden Sözel A, Şekilsel A kitapçığı kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu: Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının cinsiyetleri, yaşları, anne-baba eğitim durumları ile okul öncesi eğitim kurumuna devam etme sürelerinin belirlenmesi amacı ile düzenlenen formda toplamda beş soru bulunmaktadır.

Yaratıcı Düşünce Testleri: Yaratıcı Düşünce Testleri Sözel Form A, Sözel Form B, Şekilsel Form A ve Şekilsel Form B olmak üzere dört formdan oluşmaktadır. Yaratıcı düşünce performansını ölçen testler, E. Paul Torrance tarafından geliştirilmiştir. 1966 yılında yayınlanan ölçme aracında; şekil formu; resim yapma, resim tanımlama, paralel çizgiler olarak üç etkinlikten oluşur. Sözel kısmı ise; soru sorma, nedenleri tahmin etme, sonuçları tahmin etme, ürün geliştirme, alışılmadık kullanımlar, alışılmadık sorular, farz edin ki olmak üzere yedi alt testten oluşmaktadır. Sözel A ve B Formu, Şekilsel A ve B Formu birbiri ile benzerdir. Yaratıcılıkla ilgili yapılan çalışmalarda 1966 yılından itibaren kullanımı geniş olan bir ölçme aracıdır. Ülkemizde testin anaokulu, ilköğretim, lise ve yetişkin için olan hem şekilsel hem de sözel A ve B formları Aslan (1999) tarafından, geçerlik-güvenirlik ve dilsel eşdeğerlik çalışmaları yapılarak uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe adaptasyon çalışmalarında anaokulu, ilköğretim, lise ve yetişkin gruplarının tümüne uygulama yapılmıştır. Dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarında yeterli sonuçlara ulaşılmıştır. Ölçme aracının geçerlik

ve güvenilirlik kapsamında; üç ayrı uzman tarafından testler Türkçeye çevrilmiş ve bu üç form karşılaştırılarak tek bir form elde edilmiştir. Geliştirilen Türkçe ve İngilizce formlar her iki dili de bilen 30 kişiliye uygulanmıştır. Testin Sözel bölümü için 0.64-0.86 arasında ve 0.01 düzeyinde anlamlı sonuçlar bulunurken, şekilsel kısım için ise 0.50 ile 0.96 arasında 0.01 ve 0.05 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca puan türlerinin tümü için İngilizce ve Türkçe form ortalamaları arası farklılık uygun yöntemlerle analiz edilmiştir. Bu şekilde Torrance Yaratıcılık testlerinin Türkçe yönergeleri ile kullanılabilir hale gelmiştir (Aslan ve Puccio, 2006).

2.7. Verilerin Analizi

Çalışma grubundan toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Önce elde edilen verilerin normal dağılım gösterip gösterilmediğine bakılmıştır. Normallik testi sonuçlarından Shapiro-Wilk analizine bakılarak verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Bu nedenle parametrik testlerden tek denekli desenler için kullanılması uygun olan "paired sample t-testi" kullanılmış, anlamlılık derecesi 0.05 olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmacı tarafından yürütülen yaratıcılık ve geliştirilmesi dersinde uygulanan eğitim programının, öğretmen adayların yaratıcılıklarına etkisini incelemek amacı ile çalışma grubunun sosyo-demografik bilgilerine, ön test ve son test olarak uygulanan Torrance Sözel ve Şekilsel Yaratıcılık A testinin sonuçlarından elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Araştırmanın çalışma grubuna dahil edilen öğretmen adaylarının demografik bilgileri Tablo 2'de yer almaktadır:

Tablo 2. Çalışma Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyo-Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	41	80.4
	Erkek	10	19.6
	Toplam	51	100
Yaş	18-20 yaş arası	41	80.4
	21-23 yaş arası	6	11.8
	24 yaş ve üstü	4	7.8
	Toplam	51	100
Yaşadığı Yer	Şehir	18	35.3
	İlçe	14	27.5
	Köy	13	25.5
	Büyükşehir	6	11.8
	Toplam	51	100
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul mezunu	20	39.2
	Ortaokul mezunu	15	29.4
	Lise mezunu	10	19.6
	Üniversite mezunu	6	11.8
	Toplam	51	100
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul mezunu	2	3.9
	Ortaokul mezunu	34	66.7
	Lise mezunu	10	19.6
	Üniversite mezunu	5	9.8
	Toplam	51	100

Tablo 2'ye bakıldığında araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 80.4'ünün kadın, %19.6'sının erkek olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının %80.4'ü 18-20 yaşları arasında, %11.8'i 21-23 yaşları arasında, %7.8'i de 24 yaşında ve üstündedir. Ayrıca adayların %35.3'ü şehirde, % 27.5'i ilçede, %25.5'i köyde, % 11.8'i de büyükşehirde yaşamaktadır. Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersini alan öğrencilerin babalarının %39.2'si ilkököl mezunu, %29.4'ü ortaokul mezunu, %19.6'sı lise ve %11.8'i de üniversite mezunu iken annelerinin %66.7'si ortaokul, %19.6'sı lise, %9.8'i üniversite mezunu iken % 3.9'unun ise ilkököl mezunu olduğu belirlenmiştir.

Aşağıdaki tabloda çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının Torrance Yaratıcılık Testinin; Sözel Yaratıcılık A ve Şekilsel Yaratıcılık A Formundan aldıkları ön test ve son test ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Testinden Aldıkları Ön Test-Son Test Ortalamalarının Farkı Paired Samples t-Testi Sonuçları

	$\bar{X}$	N	SS	t	p
Ön Test (Sözel Yaratıcılık A Formu)	75.4706	51	28.17613		
Son Test (Sözel Yaratıcılık A Formu)	77.8431	51	26.23995	-5.175	.000*
Ön Test (Şekilsel Yaratıcılık A Formu)	35.8627	51	27.06226		
Son Test (Şekilsel Yaratıcılık A Formu)	41.3922	51	26.33044	-14.348	.000*

*p<0.05

Çalışma grubunun yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi kapsamında verilen eğitimden önce ve 12 haftalık eğitimin ardından uygulanan test sonrasında elde ettikleri ortalama puanların karşılaştırılması amacıyla Paired Samples t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 3'e bakıldığında okul öncesi öğretmen adaylarının sözel yaratıcılık ortalamalarının ön testte 75.47 olduğu ve son testte 77.84'e yükseldiği görülmektedir. Bu fark, son test lehine anlamlı bulunmuştur (t=5.175, p<0.05). Adayların şekilsel yaratıcılıkları incelendiğinde, ön testte 35.86 olan ortalamasının son testte 41.39'a yükseldiği görülmektedir. Yapılan Torrance Yaratıcılık Testi Şekilsel A neticesinde bu artışın istatistiki açıdan son test lehine anlamlı olduğu saptanmıştır (t=14.348, p<0.05). Bu durum, yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi içeriğinde 12 hafta sunulan eğitim programının öğretmen adaylarının sözel ve şekilsel yaratıcılıklarını olumlu yönde geliştirilmesinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarına uygulanan yaratıcılık eğitiminin adayların sözel ve şekilsel yaratıcılıklarına olan etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, lisans programında yer alan, yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi içeriğinde okul öncesi öğretmen adaylarına yaratıcı süreçler ve yaratıcılık kuramları, yaratıcı düşünme teknikleri, estetik, yaratıcı etkinlikler planlama ve değerlendirme, yaratıcılığı destekleyen roller ve stratejiler konuşulmuş duyuşal/yaratıcı deneyimler sunulmuştur. Bu eğitim 12 hafta boyunca, soru-cevap, demonstrasyon, sunuş yoluyla öğrenme, buluş yoluyla öğrenme, araştırma yoluyla öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme, gözlem, problem çözme, tümden gelim ve tüme varım, beyin fırtınası gibi teknikler kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının elde ettikleri teorik ve teknik bilgiler doğrultusunda matematik, bilim, Türkçe, oyun, drama, serbest zaman, sanat, müzik, dans, okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri hazırlamaları istenmiştir. Yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi sonrasında verilen yaratıcılık eğitiminin öğretmen adaylarının sözel ve şekilsel yaratıcılıklarına etkileri incelenmiştir.

Yapılan incelemeler sayesinde okul öncesi öğretmen adaylarından Torrance Sözel Yaratıcılık A Formu ile elde edilen ortalamalarının ön testte 75.47 olduğu ve son testte 77.84'e yükseldiği görülmüştür. Bu fark son testin lehine anlamlıdır (t=5.175, p<0.05). Öğretmen adaylarının şekilsel yaratıcılıkları incelendiğinde, ön testte 35.86 olan ortalamasının son testte 41.39'a yükseldiği görülmektedir. Torrance Yaratıcılık Testi Şekilsel A Formu ile toplanan verilerin ortalamasındaki bu artışın istatistiki açıdan son test lehine anlamlı olduğu saptanmıştır (t=14.348, p<0.05). Bu durum 12 hafta boyunca adaylara sunulan eğitim programının öğretmen adaylarının sözel ve şekilsel yaratıcılıklarını olumlu yönde geliştirilmesinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Cheung (2013) öğretmenlere uygulanan yaratıcılık eğitim programının öğretmenlere ve çocukların yaratıcı davranışlarına olan etkisini incelemek amacıyla altı anaokulunda görev yapan 18 anaokulu öğretmenleriyle çalışmıştır. Öğretmenlere uygulanan altı haftalık yaratıcılık eğitim programı sonrasında öğretmenlerin ve bu anaokullarında öğrenim gören 350 çocuğun yaratıcılıklarındaki değişimlere bakmıştır. Eğitimin ardından, öğretmenlerden uygulanan yaratıcılık eğitimi doğrultusunda, haftalık 30 dakikalık yaratıcı etkinlikler planlaması istenmiştir. Öğretmenlerin aldıkları yaratıcılık eğitim programının ardından daha yaratıcı etkinlikler planladıkları, yaratıcılığa karşı olumlu tutum sergiledikleri ve bu sayede çocukların yaratıcılık becerilerinde artış olduğu belirlenmiştir. Başka bir çalışmada Aral (1999) sanat eğitimi alan ve sanat eğitimi almayan lisans öğrencilerinin yaratıcılıklarına bakmıştır. Toplam 191 öğrencisi katıldığı çalışmanın verileri Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ve genel bilgi formu ile toplanmıştır. Lisans öğrencilerinin sanat eğitimi alıp almama durumlarının ve sınıf ile sanat eğitimi etkileşiminin yaratıcılık puanlarında sanat eğitimi alan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cheung ve Aral'ın elde ettiği sonuçlar, okul öncesi öğretmen adaylarının aldığı yaratıcılık eğitiminin, adayların yaratıcılıklarını pozitif yönde etkilediği bulgusuyla örtüşmektedir.

Çetingöz (2002) okulöncesi öğretmen adaylarının düşünme becerilerini incelenmiştir. Araştırma 116 lisans öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, öğrenci tanıtım formu ve Torrance Yaratıcı Düşünce

Testi (Sözel A Formu) ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin yaşlarının ve okul öncesi eğitim alma durumlarının ve sınıf düzeylerinin yaratıcılığın akıcılık ve esneklik özgünlük alt boyutlarında önemli farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca, Özben ve Argun (2000) farklı bölgelerde okuyan toplam 161 üniversite öğrencisinin yaratıcılık düzeylerini ölçmüş ve bunları bazı değişkenlerle karşılaştırmıştır. Sonuç olarak, sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin fen gibi diğer bölümlerde okuyan öğrencilere göre daha yaratıcı olduklarını bulmuştur. Başka bir çalışmada Temizkalp (2010) öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerini incelemiştir. Veri toplama aracı olarak; Kişisel Bilgi Formu ve Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Şekilsel A Formu kullanılmıştır. Çalışmaya 300 lisans öğrenci katılmıştır. Bölümlere göre, fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin akıcılık ve esneklik boyutlarında daha yaratıcı, ilköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin orijinallik boyutunda, okulöncesi öğrencilerinin ise ayrıntıya girme boyutunda daha yaratıcı oldukları saptanmıştır. Üniversiteye giriş puan türünde ise, yaratıcılığın akıcılık, esneklik ve orijinallik alt boyutlarında sayısal puan türü, ayrıntıya girme alt boyutunda eşit ağırlık puan türü ile yerleşen öğrencilerin daha yaratıcı oldukları belirlenmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmalar çalışma grubunu oluşturan okul öncesi öğretmeni adaylarının yaratıcılıklarının yüksek olduğu bulgusuyla örtüşmektedir.

Aslan ve Cansever (2009) eğitimde yaratıcılığın kullanımına ilişkin öğretmen tutumları incelenmiştir. Araştırma, 4dördü kadın üçü erkek olmak üzere toplam yedi sınıf öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma, görüşme tekniği ile öğretmenlere kavram olarak yaratıcılık, eğitimde yaratıcılık, yaratıcılığın sınıfa taşınması, yaratıcılığın engelleri olmak üzere dört ana konu üzerinden yedi adet açık uçlu soru sorularak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, tüm öğretmenler eğitimde yaratıcılığın önemli olduğunu ve derslerinde yaratıcılığı kullanmaya çaba sarf ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgular araştırma bulgularıyla benzerdir.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- ✓ Bu çalışmada kontrol grubu oluşturulmamıştır, bundan sonraki çalışmalarda kontrol grubu da eklenebilir,
- ✓ Öğretmen adaylarının yaratıcılık ve geliştirilmesi dersinde aldığı yaratıcılık eğitiminin kalıcılığı izlenebilir,
- ✓ Öğretmen adaylarının yaratıcı etkinlikler planlamalarına yönelik nitel araştırmalar geliştirilebilir,
- ✓ Yaratıcılık sadece okul öncesi dönemde değil ilkokulda da önemli bir yer tutmaktadır, bu nedenle sınıf öğretmenliği programına da yaratıcılık dersleri konulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Amabile, T. M. (1983). The Social Psychology of Creativity: A Componential Conceptualization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(2), 357–377.
- Andiliou, A., & Murphy, P. K.(2010). Examining Variations Among Researchers' and Teachers' Conceptualizations of Creativity: A Review and Synthesis of Contemporary Research. *Educational Research Review*, 5(2010), 201–219.
- Aral, N. (1999). Sanat Eğitimi-Yaratıcılık Etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1999), 15–17.
- Aslan, E., & Puccio, G. (2006). Developing and Testing A Turkish Version of Torrance's Tests of Creative Thinking: A Study of Adults. *Journal of Creative Behavior*, 40(3), 163-178.
- Aslan, N. & Cansever, B. A. (2009). Eğitimde Yaratıcılığın Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları. *TUBAV Bilim Dergisi*, 2(3), 333-340.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 22. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Cheung, R. H. P. (2013). Exploring the Use of the Pedagogical Framework for Creative Practice in Preschool Settings: A Phenomenological Approach. *Thinking Skills and Creativity*, 10(2013), 133- 142.
- Craft, A. (1999). Creative Development in the Early: Some Implications of Policy for Practice. *The Curriculum Journal*, 10(1), 135-150.
- Çetingöz, D. (2002). Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme

- Becerilerinin Gelişiminin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Davies, D., Jindal-Snape, D., Digby, R., Howe, A., Collier, C., & Hay, P. (2014) The Roles and Development Needs of Teachers to Promote Creativity: A Systematic Review of Literature. *Teaching and Teacher Education*, 41(2014), 34-41.
- Edwards, L. C. (2006). *The Creative Arts A Process Approach for Teachers and Children*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Feldman, D., H. (1999). The Development of Creativity. Robert J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity* içinde (s. 169- 186). UK: Chambridge University Press.
- Fox, J. E. & Schirmacher, R. (2014). *Art& Creative Development for Young Children*. 7. Ed. (Çeviri Ed: Aral, N. & Duman, G.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Genç, H. N. (2003). Eğitimde Yaratıcı Dramanın Alınlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2003), 196-205.
- Isbell, R. T. & Raines, S. C. (2003). *Creativity and the Arts with Young Children*. Usa: Thomson Delmar Learning.
- Kaufmann, G. (1993). The Content and Logical Structure of Creativity Concepts: An Inquiry into the Conceptual Foundations of Creativity Research. Scott G. Isaken, Mary C. Murdock, Roger L. Firestien, Donald J. Treffinger (Ed.) *Understanding and Recognizing Creativity: The Emergence of a Discipline* içinde (s.141-157). Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Kovalenko, N., A. & Smirnova, A., Y. (2015). Self-Directed Learning Through Creative Activity of Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 166(2015), 393 – 398.
- Loveless, A., Turvey, K. & Burton, J. (2006). Conceptual frameworks for creativity, teacher professional knowledge and digital technologies: a two year study with student teachers and primary school pupils working creatively with DV resources. Paper presented at the British Educational Research Association Annual Conference, University of Warwick, 6-9 September 2006
- Özben, Ş. & Argun, Y. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeylerinin Karşılaştırılması, IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları, Erzurum.
- Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1995) *Defying the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*. New York: Free Press.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Genişletilmiş 4. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tekin, M. (2008). Orta Öğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerden Spor Yapan ve Yapmayanlar Arasındaki Yaratıcılık ve Çoklu Zekâ Alanlarının Araştırılması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Temizkalp, G. (2010). Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding Creative Talent*. New Jersey: Prentice- Hall.
- Torrance, E. P. (2003). The Millenium: A Time for Looking Forward and Looking Back. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 15(1), 6- 12.
- Wei, X., Weng, D., Liu, Y., & Wang, Y. (2015). Teaching Based on Augmented Reality for a Technical Creative Design Course. *Computers & Education*, 81(2015), 221-234.